



Έκλεισε την «ομπρέλα» της ζωής ο γλύπτης της Θεσσαλονίκης



«Η τέχνη δεν έχει να κάνει με το σωστό και το λάθος. Είναι η αγωγή της ζωής. Σε μαθαίνει να ζεις κάνοντας λάθη, αλλά και σωστά. Ο καλλιτέχνης δεν ήρθε σ' αυτή τη ζωή για να πετύχει. Ήρθε για να καεί, για να μάθει, για να μιλήσει ως ο ανταποκριτής της φωτιάς. Ο καλλιτέχνης

είναι ένα φύλλο χαρτί που πέφτει στη φωτιά, καίγεται αλλά ζει η λευκότητά του αιώνια».

Τα λόγια αυτά, που τόσο «συνορεύουν» με την ποίηση, ανήκουν στον Γιώργο Ζογγολόπουλο, ο οποίος, κλείνοντας την «ομπρέλα» της ζωής, αλλά όχι της τέχνης, έφυγε από κοντά μας πλήρης ημερών, σε ηλικία 101 ετών, τα ξημερώματα της 11ης προς τη 12η Μαΐου. «Παρασημοφορημένος» ανταποκριτής της φωτιάς, προορισμένος από τα έργα του να ζήσει αιώνια, ο Ζογγολόπουλος κόσμησε και τίμησε με τα γλυπτά του τη Θεσσαλονίκη, ίσως όσο κανένας άλλος. Για τους Θεσσαλονικείς, που ανέκαθεν θεωρούσαν τον Ζογγολόπουλο «δικό» τους, η σφραγίδα του γλύπτη θα μείνει ανεξίτηλη πάνω στις «Ομπρέλλες» του, τις τοποθετημένες από το 1997 στο πλακόστρωτο της παραλίας, στο ύψος του «Μακεδονία Παλάς». Αλλωστε, αυτό το έργο ολοκλήρωσε τον κύκλο «ζωής» του καλλιτέχνη στην πόλη μας, ο οποίος άνοιξε σχεδόν 40 χρόνια πριν, όταν τοποθετήθηκε το πρώτο γλυπτό του μπροστά στην πύλη της ΔΕΘ (ο γνωστός κυβιστικός «Πύργος», το 1966). Ο ίδιος ο καλλιτέχνης, που πάντα σεβόταν τον περιβάλλοντα χώρο και αντιλούσε έμπνευση από την αρχιτεκτονική (γι' αυτό άλλωστε συνεργαζόταν συχνά με αρχιτέκτονες), πίστευε ότι οι γραμμές και οι προοπτικές της παραλίας της Θεσσαλονίκης «υποδέχτηκαν» το έργο του με τον καλύτερο τρόπο.

Όπως χαρακτηριστικά είχε δηλώσει, «υπάρχει πάντα σε έναν καλλιτέχνη, για το έργο που κάνει και αν το αγαπάει, ένα όραμα. Να το δει τοποθετημένο στη θέση που επιθυμεί. Το έργο έχει πάντα την ανάγκη του δικού του ζωτικού χώρου. Δεν μπορεί να επιζήσει οπουδήποτε. Η πρώτη φάση του ζωτικού χώρου για τις "Ομπρέλλες" ήταν η Μπιεννάλε της Βενετίας, όπου το έβαλα μέσα στη θάλασσα και πραγματικά εκεί "έζησε" και είχε μια απήχηση. Εδώ στη Θεσσαλο-

νίκη, οι "Ομπρέλλες" είναι πολύ καλύτερα. Δεν ξέρω τι συμβαίνει. Φταίει ο μεγάλος ορίζοντας, οι προοπτικές, αυτό το αυστηρό πλακόστρωτο της παραλίας; Υπάρχει ένα στίγμα που με ενδιέφερε πάρα πολύ και μ' άρεσε πάρα πολύ».

Ο ίδιος είχε αποκαλύψει ότι έμεινε εμβρόντητος, όταν πρωτοαντίκρουσε το γλυπτό του τη νύκτα, καθώς ο φωτισμός δημιουργούσε μια μαγευτική εικόνα, με τις "Ομπρέλλες" να μοιάζουν σαν όνειρο μέσα στο μαύρο φόντο του ορίζοντα, με το έργο να αποκτά μια φάση βραδινή, απίθανη σε μαγεία. Παράλληλα, είχε αναφερθεί και στις οριζόντιες γραμμές, που «προσφέρει» το πλακόστρωτο της παραλίας, οι οποίες «πρέπει να υπάρχουν γιατί βοηθούν στην στατικότητα του έργου στον αέρα και δημιουργούν μια πλαστική σύνθεση».

Ο Γιώργος Ζογγολόπουλος, που «αφιέρωσε» στη Θεσσαλονίκη ένα ακόμη σημαντικό γλυπτό, αυτό του Κύπριου φοιτητή Κ.Μάτση στο ΑΠΘ (1967), γεννήθηκε στην Αθήνα το 1903. Σπούδασε γλυπτική στην ΑΣΚΤ με δάσκαλο τον Θ. Θωμόπουλο. Εργάστηκε στο ατελιέ του γλύπτη Marcel Gimond στο Παρίσι και μελέτησε τις τεχνικές της χαλκοχυτικής στην Ιταλία, καθώς και τα έργα των Michelangelo, Pisano, Donatello, Manzoni, Manzu, Pomodoro. Εκτός από τη γλυπτική έχει ασχοληθεί με τη ζωγραφική και την αρχιτεκτονική.

Από το 1956 αποτελούσε μέλος της Ευρωπαϊκής Εταιρείας Πολιτισμού. Από το 1936 είχε πραγματοποιήσει σημαντικό αριθμό ατομικών εκθέσεων και έχει πάρει μέρος σε πολλές ομαδικές. Εκπροσώπησε την Ελλάδα στην Biennale της Βενετίας (1940, 1956, 1964, 1993, 1995), στη Δ' Biennale του Σάο Πάολο και στη Biennale του Καΐρου.

Μερικά σημαντικά έργα του σε δημόσιους χώρους είναι: Μνημείο για τις ηρωίδες του Ζαλόγγου, Μνημείο Πεσσόντων Δήμου Νίκαιας, Γλυπτό από Cor-ten στη ΔΕΘ, Μνημείο για τον Κύπριο Φοιτητή Κυριάκο Μάτση στο ΑΠΘ, Δελφοί στην Αθήνα, Ελιά στην Αθήνα, Χωρίς Τίτλο, Cour d' Honneur Κτιρίου Συμβουλίου Υπουργών της ΕΕ στις Βρυξέλλες.

Στην τελευταία περίοδο του έργου του, από το 1972 και εξής, το στοιχείο της κίνησης παραμένει βασικό χαρακτηριστικό σε αρκετές συνθέσεις του, μαζί με το νερό και τον ήχο που προστίθενται. Ως βασικό γλυπτικό υλικό ο Ζογγολόπουλος χρησιμοποιούσε το ανοξείδωτο μέταλλο σε ποικίλες μορφές και σε συνδυασμό με αντικείμενα όπως φακοί, ομπρέλες, σωλήνες, βέργες κ.ά. ■

είναι οι πιστώσεις που θα διαθέσει το δημόσιο και περιλαμβάνει την αναπροσαρμοσμένου κόστους συμμετοχή του για την υλοποίηση του αρχικού φυσικού αντικείμενου, ύψους 351,6 δις δρχ. και πρόσθετο φυσικό αντικείμενο, ύψους 260 δις δρχ. Η συμμετοχή των ιδίων κεφαλαίων παρέμεινε στα ίδια απόλυτα νούμερα της αρχικής σύμβασης, δηλαδή 53,6 δις δρχ., που αντιπροσωπεύουν όμως τώρα ένα ποσοστό 5,96% στο κόστος του έργου, όπως επίσης και τα δάνεια ύψους 234,8 δις δρχ. με ποσοστό 26,09%. Τα μεικτά ετήσια έσοδα από την εκμετάλλευση του έργου, με μέσο ημερήσιο κυκλοφοριακό φόρτο περίπου 400.000 αυτοκίνητα, ανέρχονται σε 100 δις δρχ. περίπου, πλην όμως, δεν έχουν ακόμη αξιολογηθεί τα λειτουργικά έξοδα.

Συγκρίνοντας τα επιμέρους οικονομικά στοιχεία της αρχικής σύμβασης ύψους 432 δις δρχ. και τα αντίστοιχα που αναφέρονται στο κατασκευαστικό κόστος ενόψει ολοκλήρωσης του έργου, ύψους 900 δις δρχ., διαπιστώνονται τα εξής.

- Η συμμετοχή του δημοσίου έχει υπερδιπλασιαστεί αφού από 33,24% στην αρχική σύμβαση αυξάνεται στο 68% του σημερινού κόστους.

- Αντίθετα η συμμετοχή των ιδίων κεφαλαίων της αναδόχου κοινοπραξίας έχει υποδιπλασιαστεί, αφού από 12,41% στην αρχική σύμβαση μειώνεται στο 5,96% του σημερινού κόστους, αντιπροσωπεύοντας πλέον ένα αμελητέο ποσοστό.

- Το ίδιο ισχύει και με τα δάνεια, όπου από το 54,35% της αρχικής σύμβασης, η συμμετοχή τους πέφτει στο 26,09 %, επισημαίνοντας ότι τελούν υπό την εγγύηση του δημοσίου και αποπληρώνονται από τα έσοδα εκμετάλλευσης.

- Ενώ τα έσοδα είναι πιστοποιήσιμα σήμερα και ανέρχονται σε 100 δις δρχ. περίπου κατ' έτος, τα λειτουργικά έξοδα δεν έχουν ακόμη αξιολογηθεί και ως εκ τούτου η παρακολούθηση της σύμβασης στο σκέλος της εκμετάλλευσης δεν είναι δυνατή.

Με βάση τα παραπάνω τίθενται ορισμένα ερωτήματα

- Ποιος συνέταξε και ποιος φορέας του δημοσίου ενέκρινε τις μελέτες (προμελέτες) και τα τεύχη δημοπράτησης για την αρχική σύμβαση που είχε ένα καταλόγιο 6 δις δρχ. ανά χιλιόμετρο;

- Ποιος φορέας του δημοσίου διαχειρίστηκε τη σύμβαση αυτή στην εξελίξη της, που οδήγησε στο σημερινό κόστος που υπερβαίνει ακόμη και με τα πρόσθετα έργα τα 10 δις δρχ. ανά χιλιόμετρο;

- Το ΥΠΕΧΩΔΕ μπήκε στο κόπο να αξιολογήσει συγκριτικά το κόστος αυτού του έργου με τα αντίστοιχα του ΠΑΘΕ και της Εγνατίας οδού, καθώς από μια πρώτη εκτίμηση εμφανίζεται πολλαπλάσιο;

- Ανταποκρίνεται ο όρος «συγχρηματοδότηση» στο τελικά διαμορφωμένο οικονομικό αντικείμενο του έργου, όταν τα ίδια κεφάλαια της αναδόχου κοινοπραξίας καλύπτουν μόνο το 5-6% του κόστους του;

- Το ΥΠΕΧΩΔΕ δεν έχει ακόμη αντιληφθεί ότι το σύστημα μελέτη – κατασκευή μόνο προβλήματα δημιουργεί, τόσο στη φάση επιλογής του αναδόχου, όσο πολύ περισσότερο στο τελικό κόστος του έργου, για να σταματήσει την ευρεία εφαρμογή του, που καταστρατηγεί και το νόμο;

Τα παραπάνω ερωτήματα χρίζουν απάντησης από πλευράς ΥΠΕΧΩΔΕ, το οποίο μάλλον δεν άσκησε τον απαιτούμενο ελεγκτικό του ρόλο για την προστασία του δημόσιου συμφέροντος, ενόψει μάλιστα ανάθεσης και άλλων έργων με το ίδιο σύστημα χρηματοδότησης (υπόλοιπα ΠΑΘΕ, Ιόνια οδός, υποθαλάσσια αρτηρία Θεσσαλονίκης κλπ.)

Αποτελεί εξάλλου κοινό μυστικό του εργοληπτικού κόσμου, ότι οι μεγάλες εταιρείες συντηρούνται από τα έργα της ΕΥΔΕ ΠΑΘΕ και Εγνατίας ΑΕ και προσπορίζουν τεράστια κέρδη από τα έργα που εκτελούνται με «συγχρηματοδότηση», κατ' αντιστοιχία με τη λαϊκή ρήση «Δούλεψε να φας και κλ... να 'χεις».

